
Hudba a tanec slovanského světa – čtvrté sympozium Etnologické studijní skupiny při ITCM

Silvia Nemcová

Ve dnech 5. až 7. října 2023 uspořádal Etnologický ústav Akademie věd České republiky ve spolupráci s Ústavem pro taneční vědu mezinárodní hybridní sympozium, jehož téma bylo věnováno hudbě a tanci slovanských oblastí. Akce se uskutečnila v prostorách galerie Hudební a taneční fakulty pražské Akademie múzických umění.

Složení přednášejících mělo výrazně mezinárodní charakter. Zúčastnili se zástupci mnoha zemí i institucí, konkrétně Ukrajiny, Slovinska, Litvy, Polska, Chorvatska, Německa, Francie, Číny, Rakouska, Slovenska a samozřejmě Česka. Program byl strukturován do čtyř větších tematických celků. První blok byl v kontextu tradiční hudby a tance věnován otázkám identity, politiky a kulturního dědictví. Řešila se problematika zneužívání tradičního umění k dosažení ideologických cílů a také využití lidové kultury k formování identity národních, regionálních či etnických skupin.

K využívání prvků tradiční lidové kultury či k vymezení pojmu folklor a jeho role v postsocialistické společnosti se vyjádřila etnochoreoložka Daniela Stavělová. Vycházela z dlouhodobého výzkumu na téma folklorního hnutí v bývalém Československu a současné České republice. Poukázala zde na dopad masového zakládání a státní podpory folklorních souborů, které

probíhalo v souladu s ideologií druhé poloviny 20. století. Dále navázala slovinská etnomuzikoložka Mojca Kovačičová, která se zabývá procesem heritizace. Poukázala na práci s prvky dědictví tradiční hudby ve Slovinsku v průběhu 20. století. Příspěvek o uchování hudební tradice a také dostupné archivní nahrávky prezentoval Mariusz Pucia z opolské univerzity v Polsku. Přiblížil charakteristické rysy lidové kultury pohraničí spjaté s pocitem místní identity. Potvrdil hlubokou náklonnost obyvatel ke svému rodnému kraji a jejich komunitní identifikaci se zaznamenanými písněmi z počátku 20. století. Svetlana Stepanova navázala otázkami ohledně zachování a ztráty národní identity v Rusku, na něž hledala odpovědi v lidových písních. V prezentaci srovnávala přístupy k tvorbě repertoárů před sto lety a dnes a v historické perspektivě analyzovala chování aktérů. Následoval příspěvek Jany Tomkové, která zkoumala hudební aspekt v prostředí etnolingvistické menšiny na Slovensku. Došla k závěru, že na utváření etnické identity Rusínů na Slovensku má hudba nejvýznamnější vliv.

Po obědové přestávce navázal Matěj Kratochvíl příspěvkem o folklorním hnutí v českých zemích. Ilustroval, jak vnímají členové různých českých a moravských folklorních souborů vztah mezi hudbou a identitou.

Daniela Stavělová. Foto: Ladislav Beneš.

Gabriela Gacek. Foto: Ladislav Beneš.

Také poukázal na poslední změnu povahy prezentace hudby a tance k více participativnímu zaměření. Tématem manipulace s národním a kulturním dědictvím v Polsku během měnících se politických režimů se zabývala Katarzyna Skibová. Zkoumala, jak a které druhy regionálních lidových tanců reprezentovaly identitu obyvatel, což demonstrovala na příkladu repertoáru Národního souboru lidových písní a tanců Mazowsze. Poté Zigurds Ete představil svou práci o běloruském souboru písní Žuravinka z města Ventspils v Lotyšsku. Zkoumal, proč jsou jednotlivci, v tomto případě ruského a ukrajinského původu, součástí skupiny představující odlišnou etnickou identitu. Gabriela Gaceková pokračovala další výzkumnou prací, v níž zkoumala současnou situaci tradiční hudby v Dolním Slezsku, kde se původní německá lidová kultura vytratila a nahradily ji nové tradice poválečných přistěhovalců. Pozorovala tři aktuálně provozované festivaly lidové hudby v této oblasti a poukázala zde na projev translokace kulturního dědictví.

V poslední části dne nejdříve vystoupila slovinská badatelka Rebeka Kunejová, ta sledovala lidovou taneční i hudební tradici v údolí Resia v Itálii, která se přenesla do slovinských folklorních souborů a integrovala se do tanečních workshopů. Jako poslední vystoupila Larysa Lukashenková, která představila ukrajinský novodobý fenomén reprodukce lidové tvorby podle originálu. Iniciativu tradice amatérského autentického vystupování pozorovala především u kyjevského folklorního souboru Drevo.

Na závěr dne se uskutečnila škola tance pod vedením doktorandky taneční vědy

Laury Kolačkovské. Účastníci konference měli možnost naučit se strofické tance ze slovenského města Brezová pod Bradlom. Jako doprovod zněla živá lidová hudba pod vedením houslisty Viktora Janoštiny.

Páteční dopoledne navázalo na téma prvního bloku. Den zahájila Michaela Šilhavíková, která představila projekt založený na studiu písní spojených s obřadem čepení nevěsty v obnovených praktikách na Uherkohradištsku. Výzkumem o znovuoživení zvyku spojeného se svátkem slaveným dvanáct dní po Vánocích navázala Tanja Halužanová. Obnovení hudební tradice zkoumala v chorvatském údolí Sutla. Dále Iryna Fedunová přiblížila svůj výzkum o fenoménu profesionalizace tradiční instrumentální hudby na Ukrajině. Maria Małanicz-Przybylská pozorovala komunity obyvatelů velkých polských měst, které se snaží udržovat autentické kulturní dědictví provozováním nescénických hudebně-tanečních interakcí. Etnomuzikolog Drago Kunej představil význam národní symboliky knoflíkového akordeonu jako jednoho z nejposlouchanějších hudebních nástrojů ve Slovinsku. Následoval příspěvek Zity Skořepové o dětské soutěži v lidovém zpěvu, kde děti vystupují v roli reprezentantů (mikro)kultury a regionální identity.

Po obědové pauze začal druhý tematický blok o tradiční hudbě a tanci v pedagogice a vzdělávání. Příspěvky byly zaměřené na předávání tradičního repertoáru či interpretačních dovedností v historickém i současném kontextu. První prezentace bloku se týkala současného vzdělávání v oblasti etnomuzikologie na Ukrajině. Byla představena dvěma badatelkami ze Lvova, Irynou

Katarína Babčáková. Foto: Ladislav Beneš.

Účastníci sympozia na nádvoří HAMU. Foto: Ladislav Beneš.

Dovhaliukovou a Linou Dobrianskou. Pokračovala Kateřina Černíčková s představením specializované databáze *Dítě v tanci*, která shromažďuje choreografické práce českých tanečních pedagogů. Dále vystoupila Jana Ambrózová, jež zkoumala integraci výchovy o tradiční lidové kultuře a její historii ve státním vzdělávacím systému na Slovensku. Zhodnotila úspěch implementace poznatků do výukových osnov na základních školách, prezentovala statistické výsledky a upozornila na nedostatečnou spolupráci škol s odborníky při tvorbě výukových materiálů. V závěru Lili Wen ukázal, jak se děti na základních školách v Číně učí tančit polku a osvojují si prvky tohoto tance.

Na konci dne proběhlo promítání dokumentárního filmu *Hopa lide* od vizuálního etnomuzikologa a etnografického filmaře Petra Nusky.

V sobotu dopoledne Katarína Babčáková navázala prezentací o metodách výuky lidového tance na Slovensku jako způsobu šíření informací o tanečním kulturním dědictví. Poté převzala slovo Laura Kolačková, která na příkladu projektu „Súboriáda“ ilustrovala přežití folklorních souborů na Slovensku v období pandemie covid-19 a zdůraznila využití moderních technologií a sociálních sítí, jež umožnily kontinuitu činnosti souborů.

Ve třetím bloku, který se zabýval prezentací války a násilí v hudbě a tanci slovansky mluvících zemí, vystoupili tři

přednášející. Ulrich Morgenstern mluvil o nedostatečném zájmu o téma násilí v lidové kultuře a představil perspektivu pro nové etnomuzikologické přístupy ke zkoumání dané problematiky. Tématem další prezentace od Olgy Velichkiny byla analýza mládežnického lidového hudebního hnutí a vzniklého násilí v Rusku v tomto kontextu. Anastasiia Mazurenková poukázala na proces rychlého růstu vývoje národní identity a posílení národního cítění na Ukrajině po ruské invazi roku 2022.

Poslední tematický blok byl věnován novým potenciálním teoriím a výzkumům. Łukasz Smoluch představil perspektivní pramen pro studium dějin polské tradiční hudby. Poukázal na fonografickou sbírku s materiály, které byly nasbírány během studentských terénních táborů pořádaných pravidelně od roku 1976. Jako další vystoupil Zdeněk Vejvoda, který ukázal aktuální možnost revize historických pramenů a zpřesnění typologie lidových písní a instrumentálních melodií české hudební kultury. Závěrečnou prezentaci měla Lucia Franická Macková, která představila studii zaměřenou na vokálně-pohybový projev *Spievanie na Duro* z obce Selec v západní části Slovenska.

Po ukončení konference a závěrečné diskusi i slovech měli účastníci příležitost navštívit nedaleké České muzeum hudby.